

European Group on Tort Law

Principles of European Tort Law

TITLE I. Basic Norm

Chapter 1. Basic Norm

Art. 1:101. Basic norm

(1) A person to whom damage to another is legally attributed is liable to compensate that damage.

(2) Damage may be attributed in particular to the person

a) whose conduct constituting fault has caused it; or

b) whose abnormally dangerous activity has caused it; or

c) whose auxiliary has caused it within the scope of his functions.

TITLE II. General Conditions of Liability

Chapter 2. Damage

Art. 2:101. Recoverable damage

Damage requires material or immaterial harm to a legally protected interest.

Art. 2:102. Protected interests

(1) The scope of protection of an interest depends on its nature; the higher its value, the precision of its definition and its obviousness, the more extensive is its protection.

(2) Life, bodily or mental integrity, human dignity and liberty enjoy the most extensive protection.

(3) Extensive protection is granted to property rights, including those in intangible property.

(4) Protection of pure economic interests or contractual relationships may be more limited in scope. In such cases, due regard must be had especially to the proximity between the actor and the endangered person, or to the fact that the actor is aware of the fact that he will cause damage even though his interests are necessarily valued lower than those of the victim.

(5) The scope of protection may also be affected by the nature of liability, so that an interest may receive more extensive protection against intentional harm than in other cases.

European Group on Tort Law

Zasady europejskiego prawa czynów niedozwolonych

Tytuł I. Norma podstawowa

Rozdział 1. Norma podstawowa

Art. 1:101. Norma podstawowa

(1) Zobowiązany do naprawienia szkody jest ten, komu można prawnie przypisać szkodę wyrządzoną drugiemu.

(2) Szkodę można przypisać w szczególności osobie:

a) która wyrządziła szkodę ze swej winy,

b) której działalność niebezpieczna wyrządziła szkodę,

c) której podwładny wyrządził szkodę w zakresie powierzonych czynności.

Tytuł II. Ogólne przesłanki odpowiedzialności

Rozdział 2. Szkada

Art. 2:101. Szkada podlegająca naprawieniu

Szkoda obejmuje uszczerbek majątkowy lub niemajątkowy w dobrach chronionych prawem.

Art. 2:102. Dobra prawnie chronione

(1) Zakres ochrony dobra zależy od jego charakteru; ochrona jest tym szersza im wyższa jest wartość dobra, bardziej precyzyjna jego definicja, i jego oczywistość.

(2) Dobrom takim jak życie, integralność fizyczna i psychiczna, godność oraz wolność przysługuje najszersza ochrona.

(3) Prawom rzeczowym, włącznie z prawami na dobrach niematerialnych przysługuje szeroka ochrona.

(4) Ochrona czystej szkody ekonomicznej lub praw wpływających ze stosunków umownych może być ograniczona. W tych przypadkach należy w szczególności wziąć pod uwagę bliskość związku między sprawcą szkody a zagrożoną osobą, lub okoliczność, że sprawca jest świadomy tego, że wyrządzi szkodę chociaż jego dobra mają bezwzględnie niższą wartość od dóbr poszkodowanego.

(5) Na zakres obowiązku odszkodowawczego może także wpływać podstawa (charakter) odpowiedzialności sprawcy; w wypadku naruszeń umyślnych można zapewnić ochronę większą niż w wypadku innych naruszeń.

(6) In determining the scope of protection, the interests of the actor, especially in liberty of action and in exercising his rights, as well as public interests also have to be taken into consideration.

Art. 2:103. Legitimacy of damage

Losses relating to activities or sources which are regarded as illegitimate cannot be recovered.

Art. 2:104. Preventive expenses

Expenses incurred to prevent threatened damage amount to recoverable damage in so far as reasonably incurred.

Art. 2:105. Proof of damage

Damage must be proved according to normal procedural standards. The court may estimate the extent of damage where proof of the exact amount would be too difficult or too costly.

Chapter 3. Causation

Section 1. *Conditio sine qua non* and qualifications

Art. 3:101. *Conditio sine qua non*

An activity or conduct (hereafter: activity) is a cause of the victim's damage if, in the absence of the activity, the damage would not have occurred.

Art. 3:102. Concurrent causes

In case of multiple activities, where each of them alone would have caused the damage at the same time, each activity is regarded as a cause of the victim's damage.

Art. 3:103. Alternative causes

(1) In case of multiple activities, where each of them alone would have been sufficient to cause the damage, but it remains uncertain which one in fact caused it, each activity is regarded as a cause to the extent corresponding to the likelihood that it may have caused the victim's damage.

(2) If, in case of multiple victims, it remains uncertain whether a particular victim's damage has been caused by an activity, while it is likely that it did not cause the damage of all victims, the activity is regarded as a cause of the damage suffered by all victims in proportion to the likelihood that it may have caused the damage of a particular victim.

(6) Ustalając zakres ochrony uwzględnia się ponadto interesy sprawcy, zwłaszcza jego wolność działania i wykonywania swoich praw, jak również interes społeczny.

Art. 2:103. Legalność szkody

Straty związane z działalnością lub źródłami, które uznaje się za nielegalne nie podlegają naprawieniu.

Art. 2:104 Koszty zapobieżenia szkodzie

Można żądać zwrotu rozsądnych wydatków poniesionych w celu zapobieżenia grożącej szkodzie.

Art. 2:105 Dowód szkody

Szkoda musi być udowodniona w myśl normalnych reguł postępowania cywilnego. Sąd może samodzielnie ocenić wysokość szkody w sytuacji, gdy jej dowód pociągałby za sobą zbytnie trudności lub koszty.

Rozdział 3. Związek przyczynowy

Sekcja 1. *Conditio sine qua non* i inne warunki

Art. 3:101 *Conditio sine qua non*

Działalność lub postępowanie (odtąd: działanie) jest przyczyną szkody jeżeli szkoda nie powstałaby w braku tego działania.

Art. 3:102 Przyczynowość konkurencyjna

W przypadku kilku działań, z których każde samodzielnie i jednocześnie spowodowałoby szkodę, każde działanie uważa się za przyczynę szkody.

Art. 3:103 Przyczynowość alternatywna

(1) W przypadku kilku działań, z których każde samodzielnie wystarczałoby do wyrządzenia szkody, lecz nie jest pewne, które w rzeczywistości szkodę wyrządziło, każde działanie uważa się za przyczynę szkody w tym zakresie, jaki odpowiada prawdopodobieństwu, że szkoda poszkodowanego mogła wyniknąć z tej przyczyny.

(2) Jeżeli w przypadku wielu poszkodowanych niepewne jest, czy określone działanie wyrządziło szkodę konkretnej osobie, przy czym prawdopodobne jest, że nie spowodowało ono szkód u wszystkich, działanie to stanowi przyczynę szkód doznanych przez wszystkich poszkodowanych w części odpowiadającej prawdopodobieństwu wyrządzenia szkody konkretnej osobie.

Art. 3:104. Potential causes

(1) If an activity has definitely and irreversibly led the victim to suffer damage, a subsequent activity which alone would have caused the same damage is to be disregarded.

(2) A subsequent activity is nevertheless taken into consideration if it has led to additional or aggravated damage.

(3) If the first activity has caused continuing damage and the subsequent activity later on also would have caused it, both activities are regarded as a cause of that continuing damage from that time on.

Art. 3:105. Uncertain partial causation

In the case of multiple activities, when it is certain that none of them has caused the entire damage or any determinable part thereof, those that are likely to have [minimally] contributed to the damage are presumed to have caused equal shares thereof.

Art. 3:106. Uncertain causes within the victim's sphere

The victim has to bear his loss to the extent corresponding to the likelihood that it may have been caused by an activity, occurrence or other circumstance within his own sphere.

Section 2. Scope of Liability**Art. 3:201. Scope of Liability**

Where an activity is a cause within the meaning of Section 1 of this Chapter, whether and to what extent damage may be attributed to a person depends on factors such as

- a) the foreseeability of the damage to a reasonable person at the time of the activity, taking into account in particular the closeness in time or space between the damaging activity and its consequence, or the magnitude of the damage in relation to the normal consequences of such an activity;
- b) the nature and the value of the protected interest (Article 2:102);
- c) the basis of liability (Article 1:101);
- d) the extent of the ordinary risks of life; and
- e) the protective purpose of the rule that has been violated.

Art. 3:104 Przyczynowość hipotetyczna

(1) Jeżeli działanie z pewnością i nieodwracalnie doprowadziło do powstania szkody, to pomija się każde następne działanie, które samodzielnie wyrządziłoby tę samą szkodę.

(2) Jednak kolejne działanie uwzględnia się, jeżeli spowodowało ono dodatkową szkodę lub zwiększenie szkody już doznanej.

(3) Jeżeli początkowe działanie spowodowało szkodę ciągłą, a kolejne późniejsze działanie wyrządziłoby tę samą szkodę, oba działania uważa się za przyczynę tej szkody ciągłej od tego późniejszego momentu.

Art. 3:105 Niepewna częściowa przyczynowość

Jeżeli w przypadku kilku działań jest pewne, że żadne z nich nie spowodowało całej szkody lub żadnej możliwej do określenia jej części, domniemywa się, że te zachowania, które prawdopodobnie przyczyniły się [minimalnie] do powstania szkody, spowodowały ją w równych częściach.

Art. 3:106 Niepewne przyczyny po stronie poszkodowanego

Odpowiedzialność za szkodę jest wyłączona w zakresie w jakim działanie, zdarzenie lub inna okoliczność, pozostające po stronie poszkodowanego, mogły być przyczyną szkody.

Sekcja 2. Zakres odpowiedzialności**Art. 3:201 Zakres odpowiedzialności**

Jeżeli związek przyczynowy został ustalony w myśl sekcji 1 niniejszego rozdziału, przypisanie szkody osobie i zakres jej obowiązku odszkodowawczego zależy od następujących okoliczności:

- a) czy w momencie wyrządzenia szkoda mogła być przewidziana przez osobę rozsądną, przy uwzględnieniu bliskości czasowej i przestrzennej między działaniem sprawczym a jego skutkiem, lub wielkości szkody w stosunku do normalnych skutków takiego działania;
- b) charakteru i wartości chronionego dobra (Art. 2:102),
- c) podstawy odpowiedzialności (art. 1:101),
- d) zakresu zwyczajnego ryzyka życiowego,
- e) ochronnego celu normy, którą naruszono.

TITLE III. Bases of Liability**Chapter 4. Liability based on fault****Section 1. Conditions of liability based on fault****Art. 4:101. Fault**

A person is liable on the basis of fault for intentional or negligent violation of the required standard of conduct.

Art. 4:102. Required standard of conduct

(1) The required standard of conduct is that of the reasonable person in the circumstances, and depends, in particular, on the nature and value of the protected interest involved, the dangerousness of the activity, the expertise to be expected of a person carrying it on, the foreseeability of the damage, the relationship of proximity or special reliance between those involved, as well as the availability and the costs of precautionary or alternative methods.

(2) The above standard may be adjusted when due to age, mental or physical disability or due to extraordinary circumstances the person cannot be expected to conform to it.

(3) Rules which prescribe or forbid certain conduct have to be considered when establishing the required standard of conduct.

Art. 4:103. Duty to protect others from damage

A duty to act positively to protect others from damage may exist if law so provides, or if the actor creates or controls a dangerous situation, or when there is a special relationship between parties or when the seriousness of the harm on the one side and the ease of avoiding the damage on the other side point towards such a duty.

Section 2. Reversal of the burden of proving fault**Art. 4:201. Reversal of the burden of proving fault in general**

(1) The burden of proving fault may be reversed in light of the gravity of the danger presented by the activity.

(2) The gravity of the danger is determined according to the seriousness of possible damage in such cases as well as the likelihood that such damage might actually occur.

Tytuł III. Zasady odpowiedzialności**Rozdział 4. Odpowiedzialność na zasadzie winy****Sekcja 1. Przesłanki odpowiedzialności na zasadzie winy****Art. 4:101 Zasada winy**

Kto narusza wymagany wzorzec postępowania z winy umyślnej lub niedbalstwa ponosi odpowiedzialność.

Art. 4:102 Wymagany wzorzec postępowania

(1) Wymagany wzorzec postępowania to postępowanie rozsądnej osoby w danych okolicznościach, który zależy w szczególności od charakteru i wagi naruszonego chronionego dobra, niebezpieczeństwa działania, profesjonalizmu oczekiwanego od sprawcy, przewidywalności powstania szkody, wzajemnych relacji i szczególnego stosunku zaufania między stronami, dostępności i kosztów metod zapobiegawczych lub alternatywnych.

(2) Powyższy wzorzec postępowania można zmodyfikować gdy z powodu wieku, stanu umysłowego lub fizycznego lub nadzwyczajnych okoliczności nie można wymagać od osoby dostosowania się do wzorca.

(3) Ustalając wzorzec należy wziąć pod uwagę normy, które nakazują lub zakazują określonego zachowania.

Art.4:103 Obowiązek ochrony innych przed szkodą

Obowiązek podjęcia działania w celu ochrony innych przed szkodą może powstać w sytuacjach przewidzianych prawem, bądź jeżeli osoba działająca stwarza lub ma kontrolę nad sytuacją niebezpieczną, bądź jeżeli istnieje między stronami stosunek szczególnego rodzaju, albo gdy znaczny rozmiar szkody z jednej strony i łatwość jej uniknięcia z drugiej strony wskazuje na taki obowiązek.

Sekcja 2. Odwrócenie ciężaru dowodu winy**Art. 4:201. Odwrócenie ciężaru dowodu winy – zasada ogólna**

(1) Ciężar dowodu winy może być odwrócony ze względu na stopień niebezpieczeństwa, jakie przedstawia określone działanie.

(2) O wielkości niebezpieczeństwa decyduje rozmiar możliwej szkody oraz prawdopodobieństwo jej wystąpienia.

Art. 4:202. Enterprise Liability

(1) A person pursuing a lasting enterprise for economic or professional purposes who uses auxiliaries or technical equipment is liable for any harm caused by a defect of such enterprise or of its output unless he proves that he has conformed to the required standard of conduct.

(2) „Defect“ is any deviation from standards that are reasonably to be expected from the enterprise or from its products or services.

Chapter 5. Strict liability**Art. 5:101. Abnormally dangerous activities**

(1) A person who carries on an abnormally dangerous activity is strictly liable for damage characteristic to the risk presented by the activity and resulting from it.

(2) An activity is abnormally dangerous if

- a) it creates a foreseeable and highly significant risk of damage even when all due care is exercised in its management and
- b) it is not a matter of common usage.

(3) A risk of damage may be significant having regard to the seriousness or the likelihood of the damage.

(4) This Article does not apply to an activity which is specifically subjected to strict liability by any other provision of these Principles or any other national law or international convention.

Art. 5:102. Other strict liabilities

(1) National laws can provide for further categories of strict liability for dangerous activities even if the activity is not abnormally dangerous.

(2) Unless national law provides otherwise, additional categories of strict liability can be found by analogy to other sources of comparable risk of damage.

Art. 4:202. Odpowiedzialność za przedsiębiorstwo

(1) Osoba prowadząca przedsiębiorstwo w celach zarobkowych lub zawodowych, która korzysta z podwładnych i innych osób, a także z wyposażenia technicznego, odpowiada za szkodę wyrządzoną na skutek wady tego przedsiębiorstwa lub jego wytworu, chyba że dołożyła wymaganej staranności w celu zapobieżenia szkodzie.

(2) Wadą jest każde odstępstwo od standardów, których można rozsądnie oczekiwać od przedsiębiorstwa, albo od jego wytworów lub usług.

Rozdział 5. Odpowiedzialność na zasadzie ryzyka**Art. 5:101. nadzwyczajnie niebezpieczna działalność**

(1) Kto prowadzi nadzwyczaj niebezpieczną działalność, odpowiada za wyrządzone szkody, które są charakterystyczne dla ryzyka stworzonego przez tę działalność i z niego wynikły.

(2) Aktywność uważa się za nadzwyczaj niebezpieczną, gdy

- a. stwarza przewidywalne i bardzo znaczące ryzyko szkody, nawet gdy zachowano wszelką staranność w zarządzaniu ryzykiem oraz gdy
- b. ryzyko to nie wynika z czynności życia codziennego.

(3) Za wysokim stopniem zagrożenia szkodą może przemawiać jej rozmiar lub prawdopodobieństwo powstania.

(4) Przepis nie ma zastosowania w sytuacji, gdy niniejsze Zasady lub przepisy prawa krajowego bądź konwencje międzynarodowe przewidują odpowiedzialność na zasadzie ryzyka za określonego rodzaju działalność.

Art. 4:202 Inne przypadki odpowiedzialności na zasadzie ryzyka

(1) Prawo krajowe może przewidywać dalsze przypadki odpowiedzialności na zasadzie ryzyka za niebezpieczną działalność nawet gdy dana działalność nie jest nadzwyczaj niebezpieczna.

(2) Z zastrzeżeniem odrębnego przepisu w prawie krajowym, dopuszcza się dodatkowo zastosowanie zasady ryzyka przez analogię do innych źródeł porównywalnego ryzyka szkody.

Chapter 6. Liability for others**Art. 6:101. Liability for minors or mentally disabled persons**

A person in charge of another who is a minor or subject to mental disability is liable for damage caused by the other unless the person in charge shows that he has conformed to the required standard of conduct in supervision.

Art. 6:102. Liability for auxiliaries

(1) A person is liable for damage caused by his auxiliaries acting within the scope of their functions provided that they violated the required standard of conduct.

(2) An independent contractor is not regarded as an auxiliary for the purposes of this Article.

TITLE IV. Defences**Chapter 7. Defences in general****Art. 7:101. Defences based on justifications**

(1) Liability can be excluded if and to the extent that the actor acted legitimately

a) in defence of his own protected interest against an unlawful attack (self-defence),

b) under necessity,

c) because the help of the authorities could not be obtained in time (self-help),

d) with the consent of the victim, or where the latter has assumed the risk of being harmed, or

e) by virtue of lawful authority, such as a licence.

(2) Whether liability is excluded depends upon the weight of these justifications on the one hand and the conditions of liability on the other.

(3) In extraordinary cases, liability may instead be reduced.

Art. 7:102. Defences against strict liability

(1) Strict liability can be excluded or reduced if the injury was caused by an unforeseeable and irresistible

a) force of nature (force majeure), or

b) conduct of a third party.

Rozdział 6. Odpowiedzialność za czyny cudze**Art. 6:101. Odpowiedzialność za małoletnich i osoby upośledzono umyślowo**

Osoba zobowiązana do nadzoru nad małoletnim i osobą upośledzoną umyślowo odpowiada za szkodę wyrządzoną przez nadzorowanego, chyba że dołożyła wymaganej staranności w nadzorze.

Art. 6:102 Odpowiedzialność za podwładnych

(1) Kto powierza wykonanie czynności drugiemu, jest odpowiedzialny za szkodę wyrządzoną przez tę osobę na skutek nie zachowania wymaganej staranności przy wykonywaniu powierzonych jej funkcji.

(2) Przepisu tego nie stosuje się do niezależnego specjalisty.

Tytuł IV. Przesłanki wyłączające lub ograniczające odpowiedzialność**Rozdział 7. Przesłanki wyłączające lub ograniczające – przepisy ogólne****Art. 7:101 Przesłanki oparte na działaniu dozwolonym**

(1) Odpowiedzialność może być wyłączona w zakresie w jakim sprawca mógł legalnie działać

a) w obronie koniecznej przed bezprawnym zamachem na własne dobro chronione (obrona konieczna);

b) w stanie wyższej konieczności

c) ponieważ pomoc ze strony organów władzy nie była możliwa w czasie właściwym (samopomoc)

d) za zgodą poszkodowanego lub gdy poszkodowany działał na własne ryzyko

e) w świetle legalnego upoważnienia, takiego jak zezwolenie administracyjne.

(2) O wyłączeniu odpowiedzialności, decyduje porównanie wagi powyższych okoliczności z przesłankami odpowiedzialności.

(3) W wyjątkowych sytuacjach odpowiedzialność można jedynie ograniczyć.

Art. 7:102. Przesłanki wyłączające lub ograniczające odpowiedzialność na zasadzie ryzyka

(1) Odpowiedzialność na zasadzie ryzyka można wyłączyć lub ograniczyć jeżeli szkoda powstała na skutek

a. sił natury (siły wyższej) lub

b. zachowania osoby trzeciej.

(2) Whether strict liability is excluded or reduced, and if so, to what extent, depends upon the weight of the external influence on the one hand and the scope of liability (Article 3:201) on the other.

(3) When reduced according to paragraph (1)(b), strict liability and any liability of the third party are solidary in accordance with Article 9:101 (1)(b).

Chapter 8. Contributory conduct or activity

Art. 8:101. Contributory conduct or activity of the victim

(1) Liability can be excluded or reduced to such extent as is considered just having regard to the victim's contributory fault and to any other matters which would be relevant to establish or reduce liability of the victim if he were the tortfeasor.

(2) Where damages are claimed with respect to the death of a person, his conduct or activity excludes or reduces liability according to para. 1.

(3) The contributory conduct or activity of an auxiliary of the victim excludes or reduces the damages recoverable by the latter according to para. 1.

TITLE V. Multiple Tortfeasors

Chapter 9. Multiple Tortfeasors

Art 9:101 Solidary and several liability: relation between victim and multiple tortfeasors

(1) Liability is solidary where the whole or a distinct part of the damage suffered by the victim is attributable to two or more persons. Liability is solidary where:

a) a person knowingly participates in or instigates or encourages wrongdoing by others which causes damage to the victim; or

b) one person's independent behaviour or activity causes damage to the victim and the same damage is also attributable to another person.

c) a person is responsible for damage caused by an auxiliary in circumstances where the auxiliary is also liable.

(2) Wyłączenie całkowite lub zakres ograniczenia odpowiedzialności na zasadzie ryzyka zależy od porównania znaczenia wpływu okoliczności zewnętrznych z zakresem odpowiedzialności (Art. 3:201).

(3) W wypadku ograniczenia odpowiedzialności w myśl ust. 1 (b), odpowiedzialność na zasadzie ryzyka i jakakolwiek odpowiedzialność osoby trzeciej jest solidarna zgodnie z art. 9:101 ust. 1 (b).

Rozdział 8. Przyczynienie się poszkodowanego

Art. 8:101 Przyczynienie w postaci zachowania lub działalności poszkodowanego

(1) Zawinione zachowanie poszkodowanego oraz wszelkie okoliczności, które decydowałyby o powstaniu lub zakresie odpowiedzialności, gdyby był on sprawcą, skutkują wyłączeniem bądź ograniczeniem obowiązku odszkodowawczego w zakresie odpowiadającym względom słuszności.

(2) Przy rozstrzyganiu roszczeń odszkodowawczych powstających w razie śmierci poszkodowanego jego przyczynienie się uwzględnia się w myśl ustępu 1.

(3) W sytuacji, gdy podwładny poszkodowanego przyczynił się do powstania szkody swoim zachowaniem lub działalnością, odpowiedzialność wobec poszkodowanego ulega zmniejszeniu, bądź wyłączeniu zgodnie z ust. 1.

Tytuł V. Wiele sprawców

Rozdział 9. Wiele sprawców

Art. 9:101. Odpowiedzialność solidarna i podzielona: stosunek między poszkodowanym i współsprawcami.

(1) Odpowiedzialność jest solidarna, gdy całość lub wyodrębniona część szkody doznanej przez poszkodowanego może być przypisana dwóm lub więcej osobom. Odpowiedzialność jest solidarna, gdy:

a. osoba świadomie bierze udział, inicjuje lub zachęca innych do bezprawnego działania, co prowadzi do powstania szkody;

b. niezależne postępowanie lub działalność jednej osoby wyrządza szkodę poszkodowanemu i ta sama szkoda może być również przypisana innej osobie;

c. osoba odpowiada za szkodę wyrządzoną przez podwładnego w okolicznościach gdy jest on również odpowiedzialny.

(2) Where persons are subject to solidary liability, the victim may claim full compensation from any one or more of them, provided that the victim may not recover more than the full amount of the damage suffered by him.

(3) Damage is the same damage for the purposes of paragraph (1)(b) above when there is no reasonable basis for attributing only part of it to each of a number of persons liable to the victim. For this purpose it is for the person asserting that the damage is not the same to show that it is not. Where there is such a basis, liability is several, that is to say, each person is liable to the victim only for the part of the damage attributable to him.

Art 9:102 Relation between persons subject to solidary liability

(1) A person subject to solidary liability may recover a contribution from any other person liable to the victim in respect of the same damage. This right is without prejudice to any contract between them determining the allocation of the loss or to any statutory provision or to any right to recover by reason of subrogation [cessio legis] or on the basis of unjust enrichment.

(2) Subject to paragraph (3) of this Article, the amount of the contribution shall be what is considered just in the light of the relative responsibility for the damage of the persons liable, having regard to their respective degrees of fault and to any other matters which are relevant to establish or reduce their liability. A contribution may amount to full indemnification. If it is not possible to determine the relative responsibility of the persons liable they are to be treated as equally responsible.

(3) Where a person is liable for damage done by an auxiliary under Article 9:101 he is to be treated as bearing the entire share of the responsibility attributable to the auxiliary for the purposes of contribution between him and any tortfeasor other than the auxiliary.

(4) The obligation to make contribution is several, that is to say, the person subject to it is liable only for his apportioned share of responsibility for the damage under this Article; but where it is not possible to enforce a judgment for contribution against one person liable his share is to be reallocated among the other persons liable in proportion to their responsibility.

(2) W sytuacji odpowiedzialności solidarnej kilku osób, poszkodowany może żądać pełnego odszkodowania od każdej z osobna lub kilku z nich, przy czym nie może on uzyskać świadczenia przewyższającego pełną wysokość szkody.

(3) Szkada oznacza tę samą szkodę w rozumieniu ust. 1 (b), gdy nie istnieje żadna rozsądna podstawa przypisania tylko części szkody każdej osób solidarnie odpowiedzialnych. Dowód spoczywa na osobie, która twierdzi, że szkoda nie jest jedna. Jeżeli podstawa przypisania części szkody istnieje, odpowiedzialność jest podzielna, co oznacza, że każdy z zobowiązanych do naprawienia szkody odpowiedzialny jest tylko za tę część, którą można mu przypisać.

Art. 9:102 Stosunek między osobami zobowiązanymi solidarnie

(1) Każdy z dłużników ma prawo regresu do pozostałych w zakresie naprawienia tej samej szkody. Nie uchyła to praw wynikających z umowy między zobowiązanymi co do zakresu ponoszonej odpowiedzialności, przepisów ustawy oraz praw wynikających z subrogacji ustawowej lub przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.

(2) Z zastrzeżeniem ust. 3, wysokość regresu powinna być sprawiedliwa w świetle stosunkowej odpowiedzialności osób zobowiązanych, uwzględniając stopień ich winy i wszelkie inne okoliczności decydujące o powstaniu lub zakresie odpowiedzialności. Roszczenie regresowe może równać się pełnemu odszkodowaniu. Jeżeli nie można ustalić stosunkowej odpowiedzialności osób zobowiązanych, będą oni odpowiadać w stopniu równym.

(3) Gdy osoba zobowiązana odpowiada za podwładnego w myśl art. 9:101, ponosi ona ciężar regresu w części obejmującej odpowiedzialność podwładnego w rozliczeniach z innymi współsprawcami, z wyłączeniem jego samego.

(4) Zobowiązanie regresowe jest podzielne, co oznacza, że dłużnik zobowiązany z tego tytułu odpowiada tylko za część przypadającą na niego według podziału w myśl tego przepisu; w razie jednak niemożliwości egzekucji orzeczenia sądowego zasądzającego regres przeciwko jednemu z dłużników solidarnych, przypadająca na niego część rozkłada się na pozostałych w proporcji do ich odpowiedzialności.

TITLE VI. Remedies**Chapter 10. Damages****Section 1. Damages in general****Art. 10:101. Nature and purpose of damages**

Damages are a money payment to compensate the victim, that is to say, to restore him, so far as money can, to the position he would have been in if the wrong complained of had not been committed. Damages also serve the aim of preventing harm.

Art. 10:102. Lump sum or periodical payments

Damages are awarded in a lump sum or as periodical payments as appropriate with particular regard to the interests of the victim.

Art. 10:103. Benefits gained through the damaging event

When determining the amount of damages benefits which the injured party gains through the damaging event are to be taken into account unless this cannot be reconciled with the purpose of the benefit.

Art. 10:104. Restoration in kind

Instead of damages, restoration in kind can be claimed by the injured party as far as it is possible and not too burdensome to the other party.

Section 2. Pecuniary damage**Art. 10:201. Nature and determination of pecuniary damage**

Recoverable pecuniary damage is a diminution of the victim's patrimony caused by the damaging event. Such damage is generally determined as concretely as possible but it may be determined abstractly when appropriate, for example by reference to a market value.

Tytuł VI. Naprawienie szkody**Rozdział 10. Odszkodowanie****Sekcja 1. Zasady ogólne naprawienia szkody****Art. 10:101 Charakter i funkcje odszkodowania**

Odszkodowanie polega na zapłacie sumy pieniężnej w celu naprawienia uszczerbku osoby poszkodowanej, to znaczy w celu przywrócenia jej, na tyle na ile pieniądze potrafią, do stanu który by istniał, gdyby nie zaszło zdarzenie sprawcze. Odszkodowanie pełni także funkcję prewencyjną

Art. 10:102 Świadczenie jednorazowe lub renta

Odszkodowanie zasadza się odpowiednio w formie świadczenia jednorazowego lub renty, stosownie do potrzeb ze szczególnym uwzględnieniem interesów poszkodowanego.

Art. 10:103 Korzyści otrzymane w związku z doznaniem szkody

Ustalając wysokość odszkodowania, uwzględnia się korzyści, jakie poszkodowany otrzymał w związku ze zdarzeniem sprawczym, chyba że byłoby to sprzeczne z celem korzyści.

Art. 10:104 Przywrócenie stanu poprzedniego

Zamiast odszkodowania można żądać naprawienia szkody przez przywrócenie stanu poprzedniego, jeżeli jest to możliwe i nie powoduje nadmiernych trudności dla zobowiązanego.

Sekcja 2. Szkoda majątkowa**Art. 10:201 Charakter i ustalenie szkody majątkowej**

Szkodę majątkową podlegającą naprawieniu stanowi różnica w majątku poszkodowanego spowodowana przez zdarzenie sprawcze. Szkodę tę ustala się co do zasady tak precyzyjnie jak to możliwe, lecz stosownie do okoliczności może być też ona ustalona w sposób abstrakcyjny, na przykład przez odwołanie się do cen rynkowych.

Art. 10:202. Personal injury and death

(1) In the case of personal injury, which includes injury to bodily health and to mental health amounting to a recognised illness, pecuniary damage includes loss of income, impairment of earning capacity (even if unaccompanied by any loss of income) and reasonable expenses, such as the cost of medical care.

(2) In the case of death, persons such as family members whom the deceased maintained or would have maintained if death had not occurred are treated as having suffered recoverable damage to the extent of loss of that support.

Art. 10:203. Loss, destruction and damage of things

(1) Where a thing is lost, destroyed or damaged, the basic measure of damages is the value of the thing or the diminution in its value and for this purpose it is irrelevant whether the victim intends to replace or repair the thing. However, if the victim has replaced or repaired it (or will do so), he may recover the higher expenditure thereby incurred if it is reasonable to do so.

(2) Damages may also be awarded for loss of use of the thing, including consequential losses such as loss of business.

Section 3. Non-pecuniary damage**Art. 10:301. Non-pecuniary damage**

(1) Considering the scope of its protection (Article 2:102), the violation of an interest may justify compensation of non-pecuniary damage. This is the case in particular where the victim has suffered personal injury; or injury to human dignity, liberty, or other personality rights. Non-pecuniary damage can also be the subject of compensation for persons having a close relationship with a victim suffering a fatal or very serious non-fatal injury.

(2) In general, in the assessment of such damages, all circumstances of the case, including the gravity, duration and consequences of the grievance, have to be taken into account. The degree of the tortfeasor's fault is to be taken into account only where it significantly contributes to the grievance of the victim.

Art. 10:202 Szkoda na osobie i śmierć poszkodowanego

(1) W razie szkody na osobie, która obejmuje uszkodzenie ciała i rozstrój zdrowia psychicznego urastający do rozpoznawalnej choroby, naprawienie szkody majątkowej obejmuje utracony zarobek, zmniejszenie zdolności zarobkowania (nawet gdy nie towarzyszy temu utrata zarobków) oraz rozsądne wydatki, takie jak koszty opieki medycznej.

(2) W razie śmierci poszkodowanego, osoby takie jak członkowie rodziny, którym poszkodowany dostarczał lub dostarczałaby środków utrzymania, gdyby żył, uważane są za poszkodowane w zakresie utraty tego utrzymania.

Art. 10:203 Utrata, zniszczenie lub uszkodzenie rzeczy

(1) Miernikiem odszkodowanie za szkodę polegającą na utracie, zniszczeniu lub uszkodzeniu rzeczy jest wartość rzeczy, bądź obniżenie jej wartości, niezależnie od tego, czy poszkodowany zamierza rzecz zastąpić nową lub naprawić. Jednak jeżeli poszkodowany zastąpił rzecz nową lub naprawił rzecz uszkodzoną (lub zamierza tak uczynić), może on żądać sumy wyższej na pokrycie wydatków, pod warunkiem, że były one rozsądne.

(2) Można żądać odszkodowania za utratę możliwości używania rzeczy, włącznie ze szkodami pośrednimi, takimi jak straty związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa.

Sekcja 3. Szkoda niemajątkowa**Art. 10:301. Szkoda niemajątkowa**

(1) Z zastrzeżeniem zakresu ochrony (Art. 2:102) naruszenie dobra może uzasadniać przyznanie zadośćuczynienia. Zadośćuczynienia można żądać w szczególności w razie szkody na osobie, naruszenia godności, wolności lub innych dóbr osobistych. Roszczenie o zadośćuczynienie może również przysługiwać osobom, które pozostają w bliskim związku z poszkodowanym, który poniósł śmierć lub doznał innego bardzo poważnego uszczerbku.

(2) Co do zasady, wysokość zadośćuczynienia powinna uwzględniać wszystkie okoliczności sprawy, w tym rozmiar, trwałość i skutki krzywdy. Stopień winy sprawcy może wpływać na wysokość odszkodowania jedynie, gdy zawinienie przyczyniło się znacznie do krzywdy poszkodowanego.

(3) In cases of personal injury, non-pecuniary damage corresponds to the suffering of the victim and the impairment of his bodily or mental health. In assessing damages (including damages for persons having a close relationship to deceased or seriously injured victims) similar sums should be awarded for objectively similar losses.

Section 4. Reduction of damages

Art. 10:401. Reduction of damages

In an exceptional case, if in light of the financial situation of the parties full compensation would be an oppressive burden to the defendant, damages may be reduced. In deciding whether to do so, the basis of liability (Article 1:101), the scope of protection of the interest (Article 2:102) and the magnitude of the damage have to be taken into account in particular.

(3) W razie szkody na osobie, krzywda odpowiada rozmiarowi cierpienia osoby poszkodowanej i zaburzeń jej zdrowia fizycznego i psychicznego. Przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia (włącznie z odszkodowaniem przysługującym osobom pozostającym w bliskim stosunku ze zmarłym lub ciężko poszkodowanym) podobne sumy powinny być zasądzone za obiektywnie podobne szkody.

Sekcja 4. Obniżenie odszkodowania

Art. 10:401. Obniżenie odszkodowania

W sytuacjach wyjątkowych, odszkodowanie może być obniżone, jeżeli zasądzenie pełnego odszkodowania byłoby nadmiernym ciężarem dla pozwanego. Jest to dopuszczalne gdy przemawia za tym w szczególności podstawa odpowiedzialności (Art. 1:101), zakres ochrony dobra (Art. 2:102) oraz rozmiar szkody.